

**2010-
2014**

coalitieakkoord GroenLinks, PvdA en D66

WERKEN AAN EEN DUURZAME TOEKOMST

Colofon

Nijmegen, 16 april 2010
Rapport uitgegeven door de Gemeenteraad Nijmegen

Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Ontwerp en omslag: Villa 33 Nijmegen
Coverfoto zonneboom - © Andreas Hetfeld
Ontwerp en Artist Impression Stadsbrug : Bmd3d

WERKEN AAN EEN DUURZAME TOEKOMST

GroenLinks, PvdA en D66 hebben elkaar gevonden in een progressieve coalitie. Vanuit onze idealen hebben we een gezamenlijke visie geformuleerd voor het bestuur van de stad. We streven naar een duurzaam, sociaal en economisch sterk Nijmegen:

- We gaan op weg naar een duurzame stad. We stimuleren bewoners, instellingen en bedrijven om duurzaam te wonen, te werken en te leven.
- We blijven een sociale stad. We ondersteunen bewoners op weg naar zelfredzaamheid en geven extra aandacht aan mensen met minder kansen.
- We werken aan een sterke stad. We helpen de Nijmeegse economie duurzaam sterker te worden om zo de werkgelegenheid te bevorderen.

De economische crisis maakt opnieuw duidelijk dat onze samenleving kwetsbaar is. De overheidsfinanciën en de verzorgingsstaat staan onder druk. De effecten zijn ook in Nijmegen voelbaar. We staan voor de opgave bezuinigingen te realiseren van een voor onze stad ongekende omvang. Dat dwingt ons tot fundamenteel nadenken over de rolverdeling tussen overheid en burgers. Meer dan voorheen willen we bewoners, bedrijven en instellingen aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid. De idealen die wij nastreven zijn alleen te realiseren als overheid en bewoners duurzaam samenwerken. Gelukkig zijn velen ook in staat om zelf een bijdrage te leveren aan een duurzame, sociale en sterke stad. Wie steun nodig heeft, kan rekenen op de overheid. In ons sociale beleid willen we meer dan voorheen participatie vooropstellen. Voor wie niet mee kan doen, zorgen we voor een stevig sociaal vangnet. De bezuinigingen zullen ook de gemeentelijke organisatie zelf raken. We willen een transparante, efficiënte en zakelijke overheid die samen met de stad de nieuwe uitdagingen aangaat. Ook onze partners in de stad vragen we om een efficiënte werkwijze.

We investeren de komende vier jaar fors in duurzaamheid. We willen en kunnen onze ogen niet sluiten voor de klimaatcrisis. De natuurlijke hulpbronnen op deze wereld raken snel uitgeput, de gevolgen van klimaatverandering worden zichtbaar. Maar duurzaamheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid. Individuele bewoners, instellingen en bedrijven spelen minstens zo'n grote rol in de zorg voor de wereld van morgen. We gaan door op de weg naar een klimaatneutrale gemeente. Daarin nemen wij onze verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd dagen we burgers en bedrijven uit om mee te doen. Werken aan duurzaamheid biedt een gouden kans om nieuwe producten te ontwikkelen en nieuwe bedrijvigheid te stimuleren. Nijmeegse kennisinstellingen en bedrijven bieden samen een goede basis voor nieuwe, hoogwaardige technologie in deze regio.

We blijven investeren in de ontwikkeling van de stad. We gaan verder met de ruimtelijke ontwikkeling in de Waalsprong, het Waalfront, de realisatie van de stadsbrug, het nieuwe Doornroosje, de Spoorzone, Plein 1944 en de parkeergarages. Ook werken we verder aan de plannen voor de topsporthal, de tram, een natuurcentrum en het hybride warmtenet. We blijven inzetten op ongedeelde, sterke wijken. Leefbare en veilige wijken vormen immers de basis voor een aantrekkelijke stad.

De vernieuwing die we zoeken in de stad vraagt ook om een daarbij passende werkwijze van het stadsbestuur. We bevorderen het werken op basis van de uitgangspunten van good governance, zowel binnen de gemeentelijke organisatie als bij de gesubsidieerde instellingen. We staan voor een toegankelijk en transparant stadsbestuur, dat samenwerkt met bewoners, instellingen en bedrijven. We betrekken hen in een vroeg stadium bij bouwprojecten en besluiten die hen aangaan. Dat doen we niet alleen door formele adviesraden te stroomlijnen, maar vooral ook door burgers en bedrijven actief op te zoeken, vanuit de ambtelijke organisatie, vanuit het College en vanuit de Raad. Het nieuwe College krijgt daarom de opdracht om afspraken uit dit akkoord in werkconferenties met het maatschappelijk veld verder uit te werken. We maken zo gebruik van de praktijkervaring en creativiteit uit de stad. We beloven niet dat iedereen altijd zijn zin krijgt. Maar we beloven wel meer zicht op de afweging van de verschillende belangen en de besluitvorming.

We zijn optimistisch over de kansen van de stad en haar bewoners, instellingen en bedrijven. De komende raadsperiode werken we samen met de stad aan een duurzame toekomst.

INHOUD

Werken aan een duurzame toekomst	3
Inhoud	5
Duurzaam Nijmegen	7
Klimaat en energie.....	7
Mobiliteit.....	7
Groen.....	8
Wonen.....	9
Sociaal Nijmegen	11
Inkomen.....	11
Re-integratie.....	11
Wijken.....	12
Zorg & Welzijn.....	13
Sport.....	14
Diversiteit.....	15
Veiligheid.....	15
Dienstverlening.....	16
Nijmegen werkt	17
Economie.....	17
Citymarketing.....	17
Stedelijke ontwikkeling.....	18
Onderwijs.....	19
Cultuur.....	20
Betaalbaar Nijmegen	23
Lokale lasten.....	23
Bezuinigingen.....	23
Financieel beeld.....	27
Financiële spelregels.....	30

DUURZAAM NIJMEGEN

Nijmegen ontkomt niet aan de klimaatcrisis. De opwarming van de aarde leidt bijvoorbeeld heel concreet tot meer waterafvoer in de Waal. De dijkteruglegging in Lent is het grootste project voor waterbeheersing van Nederland.

We moeten ons niet alleen aanpassen aan het veranderende klimaat. We leveren ook onze bijdrage aan het tegengaan van verdere klimaatverandering. Nijmegen is goed voor één tienduizendste van de mondiale CO₂-uitstoot. We vragen aan iedereen – individuen, bedrijven, corporaties en instellingen – om aan de slag te gaan met energiebesparing en duurzame energie.

Ook voor onze toekomstige welvaart is het goed minder afhankelijk te worden van fossiele brandstoffen. Olie en gas raken op en door daar vroegtijdig op te anticiperen, maken we onze stad toekomstbestendig. Door koploper te worden op het gebied van klimaat en energie zijn we bovendien aantrekkelijk voor duurzame bedrijvigheid.

Klimaat en energie

Duurzame energie is de toekomst. In regionaal verband en in samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstellingen spelen we in op duurzame ontwikkelingen, zoals biogas, aardwarmte, wind- en zonne-energie.

Deze bestuursperiode zetten we forse stappen in de richting van klimaatneutraliteit. Dit doen we door een gemiddelde energiebesparing bij bedrijven en in de woningvoorraad van 3% per jaar. In 2020-2025 levert dit een besparing op van 30%. Het overige deel willen we realiseren door lokaal en regionaal duurzame energie op te wekken en door duurzame energie van elders in te kopen.

We zetten in op realisatie van een hybride warmtenet. Daarmee kunnen we nieuwbouwwoningen in de Waalsprong en Waalfront verwarmen en koelen. De provincie Gelderland en de gemeente Nijmegen investeren in dit project. Deelname van een marktpartij in het warmtenet is een voorwaarde. We reserveren een eenmalige bijdrage van € 5 miljoen, zodat de raad in 2011 een definitief besluit kan nemen op basis van het haalbaarheidsonderzoek.

Dit jaar stellen we het bestemmingsplan voor windturbines De Grift vast. In regionaal verband zoeken we naar de mogelijkheden voor windturbines op andere locaties. We schroeven de ambities voor energiezuinige nieuwbouwprojecten op.

Op het gebied van duurzaamheid valt er nog veel winst te behalen in de bestaande woningen. Er zijn nog grofweg 50.000 Nijmeegse woningen energiezuiniger te maken. Samen met woningcorporaties en het lokale bedrijfsleven willen we een grootschalig plan maken om binnen tien jaar deze woningen te E-noveren. We onderzoeken of we daarbij werkzoekenden kunnen inschakelen. Om de particuliere investeringen aan te jagen, maken we een subsidieregeling om woningen energiezuiniger te maken.

Daarvoor reserveren we deze periode vast een bedrag van structureel € 1 miljoen. Een deel daarvan gebruiken we om de zonnesubsidie voor particulieren uit te breiden. Ook realiseren we met dit bedrag een schoon eigen wagenpark op biogas en duurzaam opgewekte elektriciteit. We verhogen de toegankelijkheid voor de duurzaamheidsleningen voor particulieren.

We geven als gemeente het goede voorbeeld en gaan voor een energiezuinige openbare verlichting. Naast reeds gereserveerde budgetten voor vervanging van armaturen zetten we de komende tien jaar een bedrag van € 1 ton extra per jaar hiervoor in.

We kopen duurzaam in en bij aanbestedingen en subsidieverstrekingen hanteren we duurzaamheidscriteria.

De dit jaar te openen klimaatwinkel zal het hart worden van onze klimaatambities. Het wordt een ontmoetingsplek voor lokale groene consumenten en producenten. We besteden de campagne 'Ons Groene Hert' uit aan deze klimaatwinkel. We verschuiven onze inzet van het zelf doen naar het zelf laten doen.

Mobiliteit

We willen investeren in duurzaam vervoer. We gaan aan de slag met de transitie naar schonere brandstoffen en we zetten extra in op het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer (OV).

In samenwerking met de provincie en de Stadsregio werken we volop verder aan de snelfietsroutes naar Arnhem en Beuningen. We willen dat in het centrum iedereen de fiets in een fietsenstalling kwijt kan. Om deze ambitie te realiseren, komen er bij het centraal station 1.000 extra fietsklemmen bij. Die plaatsen we in de nieuw te bouwen parkeergarage onder de Van Schaeck Mathonsingel. Daarnaast streven we naar extra

bewaakte, gratis fietsenstallingen rond het centrum.

Het tracé voor het HOV werken we verder uit. We beginnen met de bus en daarna volgt de tram. Alle ruimtelijke projecten op het tracé houden nadrukkelijk rekening met de mogelijke komst van een tram in de toekomst. Bij Stadsregio, Provincie en Rijk creëren we draagvlak voor de realisatie van een tramsysteem in Nijmegen en de regio. Voor dit doel spannen we ons in samen met particuliere belanghebbenden, zoals Radboud Universiteit, UMC St. Radboud en HAN. Via het Fonds Strategische Investerings sparen we voor de aanleg van de tram.

We blijven werken aan de bereikbaarheid van Nijmegen voor de auto. In de regio werken we aan doortrekking van de A15, verbreding van de A50 en de realisatie van de Nijmeegse stadsbrug. Samen met de Stadsregio gaan we ook aan de slag met het HOV-netwerk. De woonwijken in het middengebied tussen Arnhem en Nijmegen dienen goed voor auto en kwalitatief goed OV te worden ontsloten.

Of deze maatregelen voldoende zijn op de lange termijn is nu nog onduidelijk. Daarom voeren we in deze bestuursperiode een onderzoek uit naar nut en noodzaak van doortrekking van de A73. Om dit eventueel in de toekomst mogelijk te maken, voeren we in regionaal verband overleg om het tracé vrij te houden.

Ook bij wegwerkzaamheden houden we rekening met de bereikbaarheid. Om de gevolgen van de werkzaamheden aan de A50 voor Nijmegen zoveel mogelijk te beperken, voeren we intensief bestuurlijk overleg in samenwerking met maatschappelijke groeperingen. Met regionale overheden trekken we gezamenlijk op richting Rijkswaterstaat om voor elkaar te krijgen dat de problemen op de A73 bij Knooppunt Neerbosch op tijd worden aangepakt.

Binnen deze regio werken we verder aan het versterken van de railverbindingen in de regio met extra stations. Daaronder valt ook het reactiveren van de spoorlijn Nijmegen-Kleef en verder naar vliegveld Weeze.

De doorstroming verbeteren we door de inzet van dynamisch verkeersmanagement, waarvoor we € 2 ton vrijmaken. Waar het kan staan we 70 km toe op doorstroomwegen. Daarbij houden we rekening met de verkeersveiligheid en geluidhinder voor woonwijken. Ook mag dit niet leiden tot aanzuiging van autoverkeer door de stad.

Om de bereikbaarheid van de binnenstad voor automobilisten aantrekkelijk te maken, ontwikkelen we aan de rand van de stad meer transferia voor woon-werkverkeer met snelle OV-verbindingen naar het centrum. We onderzoeken de mogelijkheid van een parkeergarage onder de Wedren. In combinatie met de nieuwe garages onder de Van Schaeck Mathonsingel en achter de Hezelpoort, hebben we voldoende parkeervoorzieningen rond het centrum. Daardoor ontstaat ruimte voor vernieuwing van het parkeerbeleid binnen de singels, te ontwikkelen in overleg met ondernemers en bewoners. Hiermee willen we bereiken dat de auto's zoveel mogelijk uit het straatbeeld verdwijnen.

Rond scholen willen we autovrije zones maken.

We gaan door met het gratis OV voor ouderen, omdat het een sociale functie heeft. In deze tijd van bezuinigingen vinden we het rechtvaardig om een jaarlijkse eigen bijdrage van € 20 te vragen voor deze reismogelijkheid. Dit levert een besparing op van € 2,5 ton. Bij de nieuwe OV-concessie kijken we opnieuw naar de invulling van het gratis OV.

Voor het toegankelijk maken van de bus voor mensen met een beperking verhogen we de komende jaren de bushaltes.

Groen

Nijmegen staat bekend om haar groene uitstraling en omgeving. Dat willen we verder versterken, zowel in als rondom de stad. In Nijmegen zelf streven we naar groengebieden binnen 300 meter van iedere woning. Op diverse locaties werken we hier al aan, zoals op het terrein van het huidige zwembad oost en op de Korenmarkt. De komende jaren onderzoeken we hoe we groen kunnen toevoegen in het Waterkwartier, de Wolfskuil en het Willemskwartier.

We financieren dit met de ambitie groen voor groen: we verkopen Heumensoord aan Natuurmonumenten en Vitens. Het natuurgebied is daarmee in veilige handen. In het contract regelen we dat er voor de gebruikers niets verandert in de toegankelijkheid en het recreatief gebruik van Heumensoord. De besparing op de beheerslasten is jaarlijks € 1 ton en kan bijdragen aan de bezuiniging.

De opbrengst van Heumensoord zetten we ook voor een deel in voor het tekort op de planexploitatie Driehuizen, waardoor de woontoren op de locatie basisschool Brakkenstein beter kan worden ingepast in de omgeving.

De komende jaren voeren we het groenplan Dukenburg uit en werken we aan een groenplan voor Lindenholt.

We investeren in het herstel van bomenlanen. Dit alles binnen de bestaande budgetten. Met de Groene Allure Binnenstad gaan we door maar wel met een verlaging van het budget als bijdrage aan de bezuiniging. We investeren de komende jaren in de totstandkoming van nieuwe natuurspeeltuinen.

Nijmegen werkt ook aan het groen rondom de stad. We gaan volwaardig deelnemen aan de stuurgroep van Park Lingezege. Samen met de provincie werken we aan een oplossing voor onze bijdrage aan het beheer en onderhoud van dat park.

De afgelopen jaren hebben we flink geïnvesteerd in de Ooijpolder. Op de grens van stad en Ooijpolder ligt er nu een unieke kans voor de realisatie van het nationaal 'Natuurcentrum Rivieren'. Een natuurcentrum waar de lokale organisaties IVN Rijk van Nijmegen, het Natuurmuseum en het Milieu Educatie Centrum in willen opgaan. Een natuurcentrum trekt extra dagjesmensen, wat bijdraagt aan de stedelijke economie, en vergroot de bewustwording van de bewoners. Daarom reserveren we eenmalig € 1,5 miljoen om realisatie van dit project mogelijk te maken.

Wonen

We blijven werken aan een ongedeelde stad. Een goede verhouding tussen goedkope en duurdere woningbouw in de wijken is daarom van belang. In deze bestuursperiode willen we per wijk de ambitie van de ongedeelde stad inkleuren. We bekijken de wijkplannen, bouwopgave, bouwlocaties en grondprijzen in samenhang en maken hierover afspraken met ontwikkelende partijen. Per stadsdeel kan het percentage te bouwen sociale woningen dus verschillen.

Voor 2010 en 2011 sluiten we aan bij de regionale afspraken die in de Woonvisie zijn neergelegd. Op basis van de uitkomsten van het woonbehoefteonderzoek WoOn2009 herijken we pas het woningbouwprogramma. We geven daarbij extra aandacht aan starters, net-afgestudeerden, ouderen en gehandicapten.

De problematiek van het scheidwonen vraagt eveneens om een wijkgerichte aanpak. We spreken van scheidwonen als iemand in een huis woont waarvan de huur te laag is in verhouding tot het inkomen. Er zijn verschillende manieren om scheidwonen aan te pakken, zoals het verhogen van de huur of tijdelijke koop van huurwoningen. In samenwerking met de woningcorporaties onderzoeken we de mogelijkheden om hiermee te experimenteren. De corporaties krijgen op deze manier meer investeringscapaciteit om bestaande woningen energiezuinig te maken en nieuwe woningen te bouwen.

Als uitgangspunt voor de betaalbaarheid van de huurwoningen leggen we de focus niet op de kale huurlasten maar op de woonlasten, dus de kale huur plus de energiekosten. Door de betaalbaarheidsgrens van huurwoningen te verhogen, kan een deel van de kosten van energiebesparende maatregelen in de huur worden verwerkt. De huurder komt daarmee toch op lagere woonlasten uit.

Met de woningcorporaties maken we afspraken over het sturen op de woonlasten. Zolang deze na energiebesparende maatregelen gelijk blijven of lager worden, mogen corporaties de huren verhogen. We bereiken hiermee lagere woonlasten en winst voor het milieu.

Bij de verdeling van de woonruimte in de stad vormt de wachtlijst voor huurwoningen het grootste knelpunt. Vooral starters op de woningmarkt en mensen met lage inkomens hebben hier last van.

We zetten een mix van maatregelen in om de doorstroming te stimuleren. Zo gaan we het systeem van woonruimteverdeling evalueren en herzien en nemen we een actievere rol voor de gemeente in de bestrijding van leegstand van woningen en kantoorpanden. Ook de bouw van extra seniorenwoningen kan helpen bij een betere doorstroming.

We ondersteunen het particulier initiatief in de woningbouw middels initiatieven als het collectief, particulier opdrachtgeverschap. We gaan door met de huurteams, zodat huurders een waardevolle ondersteuning krijgen bij de bescherming van hun belangen. We onderzoeken de mogelijkheid om een huurdersbalie op te richten.

De komende vijf jaar worden door SSHN 1.000 studentenwoningen gerealiseerd. Om de kamernood voor de komende tien jaar op te lossen zijn er nog eens 1.000 extra nodig. Hiervoor onderzoeken we de mogelijkheden om leegstaande kantoorpanden en bedrijfsgebouwen in te zetten. Nieuwe locaties voor studentenhuizing zoeken we op plekken, waar nu niet of nauwelijks gebouwd kan worden, bijvoorbeeld aan het spoor of in de spoorkuil.

SOCIAAL NIJMEGEN

In sociaal Nijmegen blijven we ondersteuning bieden aan de minder kansrijke mensen. Meer dan voorheen houden we daarbij voor iedereen het perspectief van zo veel mogelijk zelfredzaamheid voor ogen. 'Werk boven inkomen' en wederkerigheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Wie een uitkering ontvangt, doet zijn best werk te vinden. We spreken niet langer over bewoners die 'arbeidsplichtig' zijn, maar over bewoners die 'recht op werk en ondersteuning' hebben. Het is een belangrijke opgave van de overheid om dit recht op werk of participatie mogelijk te maken.

Daarom kiezen we voor een ingrijpende modernisering van de gesubsidieerde arbeid. Om het inkomen- en armoedebeleid betaalbaar te houden, gaan we de uitvoering anders regelen. Zo overwegen we de invoering van een stadspas.

Inkomen en armoedebeleid

Ook in het inkomensbeleid staat ondersteuning in de groei naar zelfstandigheid voorop. Iedereen die een uitkering vraagt, dagen wij uit om naar vermogen te participeren. Inkomensondersteuning gaat daarom altijd gepaard met een aanbod om te participeren.

Het minimabeleid houden we in stand. Wel sturen wij scherper op de uitvoeringskosten: als vuistregel geldt dat de uitvoeringskosten van regelingen niet meer dan 20% bedragen. Een aantal regelingen voldoet niet aan dat criterium, waardoor wij op de uitvoering van het minimabeleid een taakstellende bezuiniging van € 5 ton leggen. Om dat te behalen kijken we bijvoorbeeld of regelingen als school-, sport- en cultuurfonds kunnen worden samengevoegd tot een kinderfonds. Ook kijken we of de controle nog kan worden vereenvoudigd. De geld-terug-regeling is weinig gericht en duur in de uitvoering. Deze schaffen we af, wat in totaal een besparing van € 5 ton oplevert. Daar tegenover houden we een bedrag van € 1,5 ton beschikbaar om voor volwassenen binnen de doelgroep zo iets als een sport- en cultuurfonds mogelijk te maken. De ruimte daarvoor vinden we door in de vergoeding van het eigen risico voor chronisch zieken, gehandicapten en ouderen rekening te houden met de vergoeding die daarvoor van rijkswege al wordt verstrekt.

We onderzoeken of de invoering van een stadspas bij kan dragen aan een verdere vermindering van uitvoeringskosten en een versterking van het participatiekarakter van het minimabeleid.

We vergroten de effectiviteit van de schuldhulpverlening, zodat we de verwachte toename van de vraag op kunnen vangen binnen de beschikbare capaciteit. Voor de formulierenbrigade blijven we financiële middelen inzetten.

Het handhavingsbeleid zetten we voort: gemeenschapsgeld moet goed besteed worden en fraude wordt niet getolereerd. Met innovatieve methodes zoeken we naar manieren om de handhaving efficiënt uit te voeren. Geen standaard huiscontroles bij elke aanvraag maar een gerichte inzet bij signalen van fraude of oneigenlijk gebruik. Ook steekproefsgewijze controles blijven mogelijk.

Voor de Wwb-uitkeringen gaan wij uit van een gematigde groei in vergelijking met de landelijke prognoses. De rijksoverheid houdt tot nu toe rekening met een gemiddelde jaarlijkse groei van de werkloosheid van 8% in de komende jaren. De afgelopen jaren heeft Nijmegen steeds betere resultaten behaald in het terugdringen van de Wwb-uitkeringen. Ook in de crisismonitoren is zichtbaar dat de Nijmeegse economie relatief beter heeft gereageerd op de economische teruggang. Daarom vinden wij het verantwoord uit te gaan van een groei van de Wwb-bestanden met gemiddeld 6% per jaar in de komende jaren. Zo vinden we ruimte om ons armoedebeleid op niveau te houden.

Re-integratie

Het is een belangrijke taak van de gemeente bewoners die dat nodig hebben te ondersteunen bij het vinden van werk. Gesubsidieerde arbeid is daarbij een nuttig instrument. Meer dan voorheen willen we daarbij inzetten op doorstroming. We kiezen daarom voor een ingrijpende modernisering van de gesubsidieerde arbeid. Daartoe gaan we, naast de succesvolle werkervaringsbanen, werken met 'werkcorporaties': zelfstandige organisaties die zich richten op het professioneel uitvoeren van maatschappelijk nuttige taken. Werkzoekenden die in dienst komen van de werkcorporatie krijgen de kans te groeien door in een professionele omgeving werkervaring op te doen en een kwalificerende opleiding te volgen. Binnen de werkcorporaties zijn verschillende vormen van 'dienstverbanden' mogelijk, van deeltijdwerk tot - tijdelijk - werken met behoud van uitkering, inclusief een jaarlijkse bonus als prikkel.

Werkcorporaties worden uitgedaagd hun eigen zelfverdienende vermogen te ontwikkelen. Naarmate dit

verdienend vermogen hoger is, zullen meer mensen werk kunnen vinden. Projecten als OntmoetPlanB en Dagloon laten zien dat dit mogelijk is. Kansrijke sectoren voor deze nieuwe organisaties zijn bijvoorbeeld het bewaken van openbare fietsenstallingen, milieuadvies en persoonlijke dienstverlening. Ook de gemeente kan als opdrachtgever fungeren. We verwachten met de werkcorporatie een instrument in handen te hebben, waarmee we meer bewoners kansen kunnen bieden op de arbeidsmarkt én maatschappelijk nuttige taken professioneel kunnen uitvoeren.

In nauw overleg met partners als Breed en Wijkwerk willen we de inrichting van deze werkcorporaties vormgeven. Voor deze modernisering van de gesubsidieerde arbeid trekken we vier jaar uit. Tegelijkertijd plegen we een maximale inzet om binnen de oude vormen van gesubsidieerde arbeid uitstroom te realiseren. Als de individuele inkomensituatie deelname aan deze voorziening niet langer rechtvaardigt, bijvoorbeeld omdat sprake is van een verdienende partner of van eigen vermogen, verbinden we een einddatum aan die deelname, met een zorgvuldige termijn. Voor de overige werknemers zetten we in op een overgang van werk naar werk.

Met behulp van het hiervoor eerder gereserveerde bedrag van € 7 miljoen willen we zoveel mogelijk banen voorzien van een regulier arbeidscontract. Ervaringen uit het verleden leren dat dit mogelijk is: in de jaren 2003-2005 zijn in Nijmegen met hulp van landelijke subsidies zo'n 1.200 mensen uitgestroomd. We verwachten dat het mogelijk is tegelijkertijd met de opbouw van de werkcorporaties het aantal banen binnen de oude vormen van gesubsidieerde arbeid geleidelijk tot een kwart af te bouwen. Eind 2012 maken we de balans op van deze operatie.

De overgang van werk naar werk ondersteunen we met een traject van uitstroombegeleiding en scholingsactiviteiten. We leggen de zorgvuldigheid aan de dag die bij goed werkgeverschap hoort. Als we niet zelf de werkgeversrol vervullen, overleggen we met de betrokken werkgevers over duurzaam behoud van werk voor de betreffende werknemer. We onderzoeken de mogelijkheid om door premies - aan werknemer of aan werkgever - dit proces te stimuleren.

Een extra zorg hierbij is de nadelige invloed die kan ontstaan door het wegvallen van waardevolle functies in het maatschappelijke middenveld. Via maatwerk per sector zoeken we naar de best mogelijke oplossing. Voortzetting van onmisbare functies kan leiden tot hogere kosten binnen de programma's en wordt daarom afgewogen tegen andere activiteiten. Ook zullen veel functies via werkcorporaties ingevuld kunnen worden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan speeltuinbeheer, wijkbeheer en groenonderhoud.

Randvoorwaarde bij de beoogde modernisering van de gesubsidieerde arbeid is het evenwicht tussen de baten en lasten voor het beleid rond werk en inkomen. Om deze vernieuwende aanpak in het re-integratiebeleid mogelijk te maken, voegen we extra financiële ruimte toe aan het programma Werk & Inkomen. Naast het eerder genoemde bedrag van € 7 miljoen gaat het de eerste drie jaar om een jaarlijks bedrag van € 3 miljoen. Vanaf 2014 nemen we € 2 miljoen structureel op. Uiteindelijk verwachten we dankzij deze modernisering meer bewoners beter te kunnen ondersteunen.

Omdat Breed de exploitatie weer op orde heeft, beëindigen we de aanvullende bijdrage aan Breed. Dat levert een besparing op van bijna € 1 miljoen, die onderdeel is van onze totale bezuinigingsopdracht.

Bij grote aanbestedingen willen we als voorwaarde opnemen dat 5% van het werk door werkzoekenden wordt verricht. We onderzoeken hoe we dat vorm kunnen geven.

Het bestrijden van de jeugdwerkloosheid blijft speerpunt van beleid. We voeren het actieplan 'Jeugd aan de slag' uit en blijven inzetten op het regionale Jongerenloket.

Wijken

De grote diversiteit in wijken geeft Nijmegen kleur en identiteit. Zo overheerst dichterbij het stadshart het stedelijke karakter: voller bebouwd met meer voorzieningen als winkels en horeca. Aan de randen van de stad kleuren de wijken groener en zijn er waterpartijen. In sommige wijken is hoogbouw dominant en andere wijken herbergen meer grondgebonden woningen. Elke wijk heeft zijn eigen karakteristiek en trekt mensen die er graag willen wonen. De diversiteit van de wijken koesteren we.

De laatste jaren is het wijkgericht werken sterk ontwikkeld. Van een aanvankelijke nadruk op het fysieke beheer is het werkterrein verbreed naar leefbaarheid en veiligheid. De wijkaanpak werpt zijn vruchten af; de meest recente wijk- en stadsmonitor geeft een gemiddeld cijfer van 7,5 te zien. Dat is een relatief hoog cijfer. Veel wijken zijn voldoende zelfredzaam en hebben nauwelijks specifieke ondersteuning nodig. Daarom gaan we focussen op aandachtsgebieden en leggen we prioriteit bij wijken die in de stads- en wijkmonitor relatief

slechter scoren. In deze wijken richten we ons dan specifiek op veiligheid en leefbaarheid. De veiligheid in de wijken stimuleren we door een integrale aanpak, waarin we samen werken met woningcorporaties, politie en zorg- en welzijnsinstellingen. We betrekken de bewoners bij de aanpak van overlast en stimuleren bewoners om zelf hun rol op dit gebied op te pakken. Het uiteindelijke doel is de verantwoordelijkheid voor de eigen buurt te vergroten.

Het werken op stads- en wijkniveau vraagt veel van de gemeente maar ook van andere organisaties. Kernwoorden in de samenwerking zijn schakelen, verbinden en verankeren. Wijkmanagement blijft daarin een belangrijke procesrol spelen en is het eerste aanspreekpunt voor bewoners. De concrete uitwerking van activiteiten leggen we daar neer waar die thuishoort. Dit kan bij externe instellingen zijn maar ook bij inhoudelijke programma's van de gemeentelijke organisatie of bij de bewoners zelf. Wijkmanagement neemt meer de regie dan de uitvoering. Het flexibele wijkbudget verlagen we met € 2 ton. De wijkposten vervullen functies die overlappen met andere voorzieningen. Daarom bouwen we de gemeentelijke subsidie voor de wijkposten geleidelijk af. Het budget voor speelvoorzieningen maximeren we op het huidige niveau van € 2 miljoen structureel. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om het beheer van de wijkspeluinen onder te brengen bij een werkcorporatie.

Openbare ruimte omvat de huisvuilinzameling en het beheer, onderhoud en toezicht op het gebruik van de gehele stad. Hier draait alles om schoon, heel en veilig. We werken hieraan op een zo duurzaam mogelijke wijze.

Openbare ruimte is het programma waar we financieel het meeste bijdragen uit de algemene middelen. Een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving, waar burgers zich thuis voelen, is speerpunt van ons beleid. Volgens de stadspanning 2009 vindt 69% van de Nijmegenaren de stad schoon. Veel Nijmegenaren vinden de eigen buurt zelfs schoner dan de stad.

We blijven vasthouden aan onze ambitie voor een schoon, heel en veilig Nijmegen. Maar tegelijkertijd is het noodzakelijk om ook in dit programma bezuinigingen te realiseren. Het echte onderhoud willen we zoveel mogelijk ontzien. We zoeken bezuinigingsmogelijkheden vooral in de niveaus van beheer van de openbare ruimte, bijvoorbeeld door meer te differentiëren in het dagelijks beheer. We koppelen hieraan een taakstellende bezuiniging, oplopend naar € 2,4 miljoen in 2014.

Zorg & Welzijn

Onze ambitie is een maatschappij waarin alle mensen mee kunnen doen. We gaan daarbij uit van de mogelijkheden van mensen en bieden de ondersteuning die ze nodig hebben om zelfstandig te functioneren. Vanuit die optiek houden we het aanbod van de individuele voorzieningen op niveau voor de mensen die het echt nodig hebben. Daarom introduceren we een inkomensvoets voor individuele verstrekkingen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Een uitzondering maken we voor de voorzieningen die zo duur zijn dat het zelf betalen van die voorziening redelijkerwijs niet gevraagd kan worden.

Mantelzorgers en vrijwilligers nemen actief verantwoordelijkheid voor een zorgzame samenleving. Daarom verdienen zij onze steun. Ook woonservicegebieden leveren daaraan een belangrijke bijdrage en blijven onze aandacht houden.

Ook de vervoersvoorzieningen maken we inkomensafhankelijk. Het vervoersbudget voor personen verlagen we van € 500 naar € 400 per persoon. Tegelijkertijd vereenvoudigen we het gebruik van het openbaar vervoer door eenmalig € 1 miljoen uit de reserve Wmo in te zetten voor het ophogen van de bushaltes.

Daarnaast blijven we investeren in de toegankelijkheid van openbare gebouwen, waarvoor we eenmalig € 4 ton beschikbaar stellen. Om de toegankelijkheid van gebouwen verder te verbeteren, stimuleren we woningcorporaties en ondernemers om maatwerk te bieden op dit terrein. Ook binnen de gemeentelijke organisatie willen we extra aandacht aan dit onderwerp besteden.

De hoogte van de reserve Wmo stellen we op maximaal 10% van het totale Wmo-budget, wat neerkomt op € 2,3 miljoen. Een eventueel overschot valt vrij in de algemene middelen.

Om de jeugd de aandacht te geven die ze verdient, maken we jeugdbeleid onderdeel van het reguliere beleid. We brengen het preventief jeugdbeleid onder bij het programma Zorg & Welzijn. Het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang integreren we in het programma Onderwijs. Op deze wijze doen we recht aan de integrale benadering van het jeugdbeleid.

Voor het schoolmaatschappelijk werk en de aanbodgerichte opvoedingsondersteuning hanteren we scher-

pere criteria. Daaraan verbinden we twee bezuinigingen van samen € 2 ton. Opvoedingsondersteuning brengen we vanaf 2012 onder bij de Centra voor Jeugd en Gezin.

Ook Maatschappelijke opvang en delen van Integratie & Emancipatie brengen we onder in het programma Zorg & Welzijn.

De Maatschappelijke opvang biedt een basis sociale infrastructuur voor mensen die zich tijdelijk niet meer op eigen kracht kunnen redden, geen dak boven hun hoofd hebben of dit dreigen te verliezen.

Deze bestuursperiode gaan we door met de realisatie van woningen voor overlastgevende bewoners, de zogeheten Skaeve Huse.

Hoewel daarover onzekerheid bestaat, gaan we er van uit dat het Rijk zijn toezeggingen nakomt voor het experiment medische heroïnebehandeling en dat het experiment kan worden uitgevoerd zoals is besloten bij de Stadsbegroting 2010-2013. Vanaf 2014 houden we een bedrag van € 3,5 ton beschikbaar in de begroting voor voortzetting van de medische heroïnebehandeling.

Kansen voor vernieuwing zien we vooral in het versterken van de positie van cliënten- en doelgroeporganisaties, door in te zetten op één gemeenschappelijke maatschappelijke adviesraad. Alleen deze adviesraad kan rekenen op ambtelijke ondersteuning. Hierin kunnen organisaties participeren zoals de Seniorenraad, het Platform Gehandicapten Nijmegen, de Adviescommissie Allochtonen, de Adviescommissie Homo/Lesbisch beleid en een organisatie die de dak- en thuislozen vertegenwoordigt.

De subsidie voor Unitas wordt afgebouwd, omdat veel van de diensten van Unitas ook door anderen worden geleverd. Perspectiefvolle producten worden elders ondergebracht.

Sport

Nijmegen heeft een sportief imago en dat willen we zo houden. Topsport is goed voor de uitstraling van de stad en een stimulans voor de inwoners van de stad om zelf te bewegen. We vinden dat sport en recreatie toegankelijk moeten blijven voor iedereen. Met de sportclubs werken we verder aan structurele verbeteringen. Om schaatscentrum Triavium open te kunnen houden, maken we het een onderdeel van de gemeentelijke organisatie.

Om de verbinding tussen sport, onderwijs en kinderopvang verder te versterken spannen we ons in om het Sportcollege Quick in Heseveld mogelijk te maken. Binnen het Sportcollege kunnen het onderwijs en de studenten zorgen voor versterking van de verenigingsorganisatie van Quick 1888, de sport vervult als leer- en werkervaringsplaats een belangrijke functie voor het ROC en Kandinsky College. Door de samenwerking tussen KION en het onderwijsveld kan een sport-beweegaanbod worden ontwikkeld voor de jongere jeugd.

Hoewel we het succesvolle sportbeleid van de afgelopen jaren willen voortzetten, realiseren we ons dat we ook op dit terrein een bijdrage moeten leveren aan de bezuinigingen. Daarom zullen we de bijdrage vanuit de algemene middelen aan het programma Sport taakstellend met € 0,5 miljoen verlagen.

Topsport en Innovatiepark

We staan achter het concept van het Topsport en Innovatiepark. De verbinding tussen topsport en kennis- en zorginstellingen past bij onze ambities voor vernieuwing, medische technologie en economische ontwikkeling.

De keuze van de meest geschikte locatie verdeelt de coalitie, zoals ook in de Nijmeegse samenleving de meningen verschillen. De Goffert en de Nieuwe Dukenburgseweg zijn de voorliggende opties, die beide heel verschillende voor- en nadelen hebben. De verbinding met NEC en met de tweede ring op het stadion vormen voor de samenwerkende partners inhoudelijke pluspunten van de Goffert. Het behoud van het groene karakter van het stadspark en het beperken van de parkeerdruk voor de omgeving staan daartegenover als zware tegenargumenten. De Nieuwe Dukenburgseweg biedt meer ruimte en minder aantasting van groen. De verbinding met het stadion en met NEC is daar echter nauwelijks aanwezig. Zowel financieel als inhoudelijk levert dat minder synergie op, wat mogelijk een bedreiging vormt voor de levensvatbaarheid van het TIP. Daarom laten wij een aanvullend onderzoek verrichten naar de voor- en nadelen van beide locaties. Onderwerp van onderzoek zijn de inhoudelijke haalbaarheid van het concept op beide locaties, een second opinion over de financiële gevolgen en het financiële draagvlak, de invloed op de deelname van de beoogde partners en de mogelijke oplossingen voor parkeren en toegankelijkheid zonder groen en woongebieden aan te tasten.

Voor de uiteindelijke beoordeling hanteren we een aantal randvoorwaarden:

- het parkeren gaat niet ten koste van het groen en van de woonwijken,
- de exploitatie van het TIP doorstaat de toets der kritiek van een onafhankelijke accountant,
- NEC kan voor minstens vijf jaar de huur garanderen en
- er gaat geen extra gemeentelijk geld bij.

Eind 2010 beslist de Raad over realisatie van het Topsport en Innovatiepark en over de locatie, op basis van het aanvullend onderzoek.

Los van de ontwikkelingen rond het TIP willen we invloed houden op de bestemming en de verdere ontwikkeling van het Eendrachtcomplex in samenhang met het Stadion en het Goffertpark. In dat perspectief heeft het vorig college een voorstel gemaakt over het terugkooptrecht van de Eendracht, dat nu voorligt bij de raad. Als coalitie stemmen we in met de voorgestelde constructie, waarbij we wel als voorwaarde stellen dat NEC vanaf midden 2011 de huurbetalingen weer regulier binnen zijn begroting moet kunnen opbrengen.

Diversiteit

Mensen met verschillende achtergronden voelen zich thuis in Nijmegen. Er is ruimte voor ‘anders zijn’ en er zijn kansen voor iedereen, ongeacht etnische achtergrond, geloof of seksuele voorkeur. Inmiddels zijn veel nieuwe Nijmegenaren te vinden in diverse besturen van sportclubs en buurtorganisaties. Maatschappelijke organisaties en hun personeel horen net zo kleurrijk en divers te zijn als de Nijmeegse bevolking.

Integratie is de afgelopen jaren een belangrijk thema geweest, waarbij het zwaartepunt lag op werk, taal en onderwijs. Er zijn zorgen geuit of mensen wel voldoende participeren aan de samenleving en of mensen voldoende begrip en respect voor elkaar hebben. Dit heeft geleid tot het landelijke inburgeringsbeleid en in Nijmegen hebben we het Antillianenbeleid en ‘Marokkanen aan zet’ ontwikkeld. We realiseren ons, dat de samenleving voortdurend van samenstelling verandert en dat we niet uit kunnen gaan van een statisch en homogeen burgerschap.

Diversiteit is een gegeven dat onze aandacht verdient in alle programma's. We willen het diversiteitsbeleid steviger neerzetten door het organisatorisch anders in te bedden. De aandacht voor participatie aan de samenleving brengen we onder bij het programma Werk & Inkomen. We houden hierbij rekening met de verschillende achtergronden en behoeften van de doelgroepen. Dit moet leiden tot maatwerk. Aan de zorgtaken als de noodopvang voor vluchtelingen en de ondersteuning van (ex-)asielzoekers wordt het meeste recht gedaan door deze onder te brengen in het programma Zorg & Welzijn.

Voorlichting over seksuele diversiteit hoort onderdeel te zijn van het onderwijspakket op alle scholen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Dat stimuleren we vanuit het programma Onderwijs.

We spreken doelgroepen aan op hun eigen kracht en kwaliteiten. Dit betekent dat initiatieven zoveel mogelijk uit de doelgroepen zelf moet komen en dat ondersteuning zoveel mogelijk tijdelijk van aard is. We streven er naar dat organisaties op den duur op eigen benen kunnen staan. Zo creëren we ook doorstroming in het gebruik van subsidies. Geld dat hiermee vrijkomt, gebruiken we voor nieuwe organisaties en projecten.

Veiligheid

Nijmegen kent een actief openbare orde- en veiligheidsbeleid, met daarbij een sterk accent op de aanpak van veelvoorkomende vormen van criminaliteit en overlast. Onze ambitie is om die lijn de komende jaren door te trekken. In het verlengde daarvan ondersteunen wij van harte het rapport “Voor een veilig Nijmegen” dat is opgesteld door de raadsbrede werkgroep Integrale Veiligheid.

Bijzondere aandacht vragen we daarbinnen voor de aanpak van discriminatie van homoseksuelen en allochtonen.

In het Veiligheidshuis werken we samen met justitie, politie en zorginstellingen aan een gecoördineerde persoonsgerichte aanpak van huiselijk geweld en veelplegers en aan een integrale persoonsgerichte, groepsgerichte en delictgerichte aanpak van risicojeugd. Op termijn willen we hier ook andere uitvoeringsonderdelen van het lokale veiligheidsbeleid onder brengen, zoals bijzondere handhaving of de aanpak van ernstige woonoverlast. We verkennen de mogelijkheden om de nazorg die we bieden in het Veiligheidshuis te verbreden naar de totale doelgroep ex-gedetineerden.

De afgelopen jaren heeft Bureau Toezicht zich ontwikkeld tot een groep van breed inzetbare integrale gemeentelijke toezichthouders. Naast specifieke taken als parkeertoezicht, milieutoezicht en fietsregulering vervult Toezicht steeds meer algemene handhavingstaken, die vooral op wijkniveau belangrijk zijn voor de leefbaarheid.

Samenwerking en afstemming van taken tussen toezicht en politie worden steeds belangrijker. Ook vinden wij het belangrijk dat de Raad betrokken blijft bij de uitoefening van de politietaken in Nijmegen. Dat kan door de werkwijze met de jaarlijkse politiebrieven van de burgemeester voort te zetten.

Wijkveiligheidsteams, zoals die functioneren in Hatert, Oud West, Dukenburg en Lindenholt, ondersteunen we. Als het initiatief hiervoor van de burgers zelf komt, dan juichen we dat toe. De werkwijze met straatcoaches passen we toe als sprake is van ernstige jongerenoverlast.

Brandweezorg en rampenbestrijding zijn belangrijk voor de lokale fysieke veiligheid, waarbij verbetering van de kwaliteit regelmatig terugkeert als aandachtspunt. De kostenstijging hiervan is voornaamste reden geweest voor het in gang gezette proces voor het regionaliseren van de brandweer. We steunen de Veiligheidsregio Gelderland Zuid in dit proces, waarbij we er van uitgaan dat deze regionalisering geen extra kosten met zich meebrengt.

Dienstverlening

Deze bestuursperiode maken we werk van een slimme organisatie van onze dienstverlening, waarbij de vraag van mensen centraal staat. Onze dienstverlening is voor iedereen toegankelijk en bereikbaar. We zorgen ervoor dat burgers, bedrijven en instellingen hun zaken snel en zeker kunnen regelen. Praten en schrijven in begrijpelijke taal vinden we belangrijk.

We streven er naar zoveel mogelijk diensten digitaal af te handelen. We bieden alle producten en diensten waarvoor dat mogelijk is digitaal aan en geven via MijnNijmegen online inzicht in de gegevens die de gemeente van burgers, bedrijven en instellingen heeft. Via telefoonnummer 14024 hebben zij daarnaast een eerste ingang waar 80% van de vragen direct afgehandeld kan worden.

Binnen de grenzen van wetgeving zoeken we naar inventieve oplossingen om overbodige regels te schrappen. We standaardiseren waar het kan en leveren maatwerk waar het nodig is. Eenmaal bekende gegevens vragen wij niet nog een keer.

Wij communiceren wat burgers en bedrijven van ons kunnen verwachten en we vergelijken ons met andere gemeenten.

NIJMEGEN WERKT

Nijmegen werkt aan een duurzame en innovatieve economie, met werkgelegenheid die kansen en ontplooiingsmogelijkheden biedt voor al haar inwoners. Daarbij maken we optimaal gebruik van de sterke punten van de stad: de hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, de kritische geest, de innovatie.

Een goede bereikbaarheid is vanuit economisch perspectief belangrijk, omdat het een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bedrijven is. Ook goede vestigingsfactoren voor bewoners spelen een rol, want 'werken volgt wonen'. Dus een goede woonomgeving, groen, culturele activiteiten en een bruisende stad zijn van belang voor onze economische ambitie.

Om ons acquisitiebeleid te ondersteunen, verlagen we de lokale lasten voor bedrijven.

Economie

Ondanks de gevolgen van de economische crisis voor de stad en haar inwoners, is de uitgangspositie van de economische ontwikkeling voor Nijmegen goed.

We hebben uitstekende kennisinstellingen, een innovatieve industrie, een hoog opgeleide beroepsbevolking en een gunstige geografische ligging. Voor de sectoren onderwijs en zorg is de arbeidsmarkt gunstig.

In het economisch beleid nemen kennisintensieve bedrijvigheid en creatieve bedrijvigheid een steeds belangrijker plaats in. Semiconductors, Health en Technology, Energie en Milieu en Toerisme zijn de speerpunten.

Ook het acquisitiebeleid zal hier verder op gericht worden. We versterken deze acquisitie samen met ondernemers en Oost N.V. We nemen het initiatief om structurele, bestuurlijke banden met voor onze economie belangrijke kennis- en innovatiecentra aan te knopen zoals Eindhoven en Wageningen en we faciliteren netwerkrelaties met bedrijven in die regio's.

We stellen een Economische Agenda op voor de komende periode. Dit gebeurt in nauwe samenspraak met bedrijven en instellingen in de stad en de regio.

We stimuleren uitbreiding van congresfaciliteiten als een bijdrage aan onze economische ambities.

De regeldruk en het verkorten van procedures worden gericht en projectmatig aangepakt.

De Nijmeegse binnenstad zorgt niet alleen voor 14.000 arbeidsplaatsen maar is ook het gezicht en het hart van de stad en essentieel voor de toeristische infrastructuur. Met een florerend cultureel leven is de binnenstad ook van groot economisch belang voor het aantrekken en vasthouden van bedrijven.

Intensieve samenwerking met binnenstadondernemers vinden we vanzelfsprekend. We ondersteunen Het Huis van de Binnenstad. We onderzoeken of het mogelijk is een betere koppeling te maken tussen koopzondagen en evenementen.

Samen met binnenstadondernemers en bewoners evalueren we het parkeerbeleid en zoeken we creatieve oplossingen, vooral voor de piektijden. De ontwikkeling van Plein 1944 geeft een nieuwe dynamiek aan de stad. In samenhang daarmee ontwikkelen we een nieuwe visie op de Bloemerstraat en de Smetiusstraat als entree van de binnenstad.

Door een impuls te geven aan het toerisme versterken we de aantrekkelijkheid van de stad. Daarvoor willen we een stadscamping en een jeugdhostel realiseren, om toeristen vaker en langer aan de stad te binden. We willen de hotelcapaciteit in Nijmegen vergroten. De Wedren is daarvoor een mogelijke locatie, eventueel in combinatie met een ondergrondse parkeergarage.

We willen de komst van duizenden bezoekers van de cruisevaart beter benutten.

Het ondernemersfonds vormen we om door € 6 ton structureel in te zetten voor een fonds, waaruit we projecten in het kader van de economische speerpunten ondersteunen. Daarnaast reserveren we € 4 ton structureel voor subsidies aan werklocaties, parkmanagement, Huis van de Binnenstad en binnenstadspromotie. Dit doen we in nauwe samenspraak met ondernemersorganisaties in de stad. Tenslotte geven we € 5 ton structureel terug aan de ondernemers door een verlaging van de OZB voor bedrijven.

Nijmegen heeft nu de hoogste lokale lasten voor ondernemers in heel Nederland. Dat is niet alleen ongunstig voor alle bedrijven, maar ook slecht voor het imago voor Nijmegen als vestigingsplaats.

De lokale lasten voor ondernemers worden in 4 jaar zodanig verminderd, dat Nijmegen van de eerste plaats in de top 10 verdwijnt.

Citymarketing

Nijmegen is de oudste stad van Nederland en een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te recreëren, te ondernemen, zich te vestigen als bedrijf of instelling, te bezoeken, te winkelen, te studeren en zich

cultureel te ontwikkelen. Citymarketing draagt dat beeld uit, om de economische ontwikkeling van de stad te versterken en om de betrokkenheid van Nijmeegse burgers en bedrijven daarbij te versterken.

Deze bestuursperiode bouwen wij de focus op 'Altijd Nijmegen' verder uit met partners in en buiten de stad. Wij gaan door met het benutten en inzetten van de historische momenten. We onderzoeken of we in de Waalsprong ruimte kunnen maken om de rol van Nijmegen in de herdenking van de Tweede Wereldoorlog te versterken.

Met meer nadruk willen we Nijmegen daarnaast neerzetten als duurzame stad en als innovatieve stad. De gebiedsontwikkeling 'Nijmegen omarmt de Waal' biedt een uitgelezen kans om dat Nijmeegse imago van innovatie en duurzaamheid uit te dragen. Daarnaast heeft het de potentie een belangrijke attractie van Nijmegen te worden.

Wij vernieuwen het evenementenbeleid. Een van de uitgangspunten daarbij is, dat wij evenementen beter willen laten aansluiten op de focus van de citymarketing, zodat ze optimaal bijdragen aan het versterken van het gewenste imago van de stad. De coördinatie van het evenementenbeleid willen we stroomlijnen en de samenwerking met externen willen we verbeteren en creatiever maken. Uitbesteden is daarvoor een mogelijke oplossing.

We trekken € 1 ton structureel uit om het promotiebudget op peil te houden.

De stedenbanden geven, soms al vele jaren, vorm aan de vriendschap met onze zustersteden Pskov (Rusland), Masaya (Nicaragua) en Gaziantep (Turkije). De komende vier jaar houden we de officiële band van Nijmegen met deze steden in stand maar de invulling van de stedenbanden willen we herzien. Daarbij streven we naar meer nadruk op vrijwilligerswerk en draagvlak bij de Nijmeegse bevolking. We reserveren minder budget voor ambtelijke inzet en projectondersteuning.

We versterken de verbindingen met Duitse steden in het Euregio-gebied, terwijl we ook meer aansluiting zoeken bij de internationale contacten van de Nijmeegse kennisinstellingen.

Stedelijke ontwikkeling

Om de stad aantrekkelijk te houden is voortdurende vernieuwing noodzakelijk. De stad verandert, met de tijd en de bewoners mee. In een klimaat van economische voorspoed heeft Nijmegen geïnvesteerd in groei en kwaliteit van de stad door middel van grote projecten. Dat is ook nodig voor een stad met een nog steeds groeiend aantal inwoners.

De dynamiek in de stedelijke ontwikkeling blijven we stimuleren door verder te werken aan een aantal grote, strategische projecten die gericht zijn op de ontwikkeling van de stad, onder meer Plein 1944, Waalsprong, Waalfront en Veur Lent. "Nijmegen omarmt de Waal" is hierbij een leidend principe. Deze projecten - met de lopende en goedgekeurde bouwprojecten in de stad - bieden voldoende mogelijkheden om de noodzakelijke groei van Nijmegen de komende jaren te realiseren.

We zien dan geen noodzaak meer om open, groene plekken in de bestaande stad te bebouwen. We kiezen voor behoud en versterking van groen.

Waalsprong

De Citadel wordt het toekomstige centrumgebied in de Waalsprong. Het plan voorziet in woningen, winkels, horeca, kantoren en maatschappelijke voorzieningen. We omarmen de ideeën voor de Citadel in de Waalsprong maar we hebben ook kritische kanttekeningen bij de ambities van de plannen.

Zo mag de Citadel niet een te sterke concurrent worden van de binnenstad en de voorzieningen moeten gericht zijn op de bewoners van de Waalsprong. Ook vragen we aandacht voor de natuurlijke en cultuurhistorische waarden in het gebied.

Voorwaarde voor de uiteindelijke realisatie van het plan is dat het financieel moet passen in de planexploitatie GEM Waalsprong.

Het principe van het gesloten systeem voor het voorzieningenplan Waalsprong laten we los. We constateren dat het plan in de huidige opzet niet meer houdbaar is. De tekorten lopen te hoog op, het duurt te lang voor de tekorten terugverdiend worden en het risico dat het nooit sluitend wordt als het tegenvalt, is te groot. Daarnaast hebben we de behoefte om de voorzieningen in de Waalsprong af te wegen tegen het voorzieningenniveau in de hele stad.

Daarom heffen we het gesloten systeem op en maken het voorzieningenplan Waalsprong onderdeel van de Stadsbegroting. Daarmee wordt het onderdeel van de integrale afweging.

Spoorzone

In de Spoorzone vinden belangrijke ontwikkelingen plaats. Het stationsgebied is het visitekaartje van de stad. Twee grote ingrepen moeten dat visitekaartje versterken: de herontwikkeling van de locatie van het voormalige TPG-gebouw en een facelift van de belangrijke verbindingsweg van het station naar het centrum, de Van Schaeck Mathonsingel, nadat daaronder de parkeergarage is aangelegd.

De ontwikkeling van de TPG-locatie, met de studentenhuysvesting en de nieuwbouw van Doornroosje, neemt een belangrijke plaats in. Met de realisatie van Doornroosje geven we een geweldige impuls aan dit gebied en creëren we ruimte voor de noodzakelijke herinrichting van de openbare ruimte in de Spoorzone. Voor deze herinrichting moet extra investeringsruimte worden gecreëerd.

Voor de Spoorzone West wordt in samenwerking met de NS en VROM een herontwikkelingsplan opgesteld. Het gaat hier om een belangrijke mobiliteitsknoop, waar partijen gezamenlijk tot een agenda voor herontwikkeling willen komen.

Koerst West

Koers West betreft de herstructurering van het westelijke stadsdeel van Nijmegen. Er wordt hard gewerkt om van het verouderde bedrijventerrein aan de Waal een aantrekkelijk nieuw woonwerkgebied te maken. Het gebied heeft een omvang van ongeveer 250 hectare. Beeldbepalende elementen zijn het nieuwe, zuidelijke Waalfront, de nieuwe, tweede stadsbrug over de Waal en de revitalisering van het bedrijventerrein Noordoostkanaalhavens.

In het najaar van 2010 start de aanleg van de Stadsbrug en de revitalisering van het bedrijventerrein is inmiddels een flink eind op streek. We gaan nu inzoomen op het Waalfront. Na realisering vormt dit gebied de schakel tussen het Nijmeegse stadscentrum en het westelijk deel van de stad. Het plan bevat de ontwikkeling van woningen, voorzieningen en werklocaties. De opgave is complex, vooral door de noodzakelijke verplaatsing van een aantal grote bedrijven.

Herstructurering

We gaan - samen met de woningcorporaties - door met de herstructurering van wijken in de bestaande stad. Het Waterkwartier en het Willemskwartier zijn volop in beweging. Hier worden ook nieuwe voorzieningen harten gerealiseerd.

Hatert krijgt zijn verdere uitwerking en Dukenburg wordt actief ter hand genomen; de winkelcentra Meijhorst en Malvert komen snel aan de beurt.

Winkelsteeg

Voor de ontwikkeling van de stad is Winkelsteeg een belangrijk knooppunt. Wij willen de ambities rond Novio Tech Campus (NXP) verder waarmaken, met hoogwaardige werkgelegenheid. Het Station Goffert moet er komen. Dit alles moet worden gecombineerd met een verdere bundeling van infrastructuur voor een optimale bereikbaarheid.

Cultuurhistorie

Verleden Verbeeld is het cultuurhistorische programma dat op diverse plekken in de stad het verleden weer beleefbaar maakt door middel van visualisaties. De voor cultuurhistorie geormerkte budgetten zetten we ook deze bestuursperiode daarvoor in. Specifieke inzet vanuit dit budget plegen we voor de Stratemakerstoren.

Onderwijs

Het onderwijs vervult een belangrijke rol bij de ontwikkeling van kinderen, jongeren en volwassenen. Nijmegen kent uitstekende onderwijsvoorzieningen met de Universiteit, de Hogeschool en het ROC. Ook het basisonderwijs en voortgezet onderwijs leveren goede prestaties, waardoor het opleidingsniveau in Nijmegen boven het landelijk gemiddelde ligt. Daar zijn we trots op.

Om het onderwijs toekomstbestendig te maken willen wij met de schoolbesturen een educatieve coalitie vormen, waarin iedere partner vanuit de eigen mogelijkheden een volwaardig aandeel levert. Onze prioriteiten daarbij zijn het bestrijden van onderwijsachterstanden, het ontwikkelen van brede scholen en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

De voor- en vroegschoolse educatie vraagt om extra aandacht. We vergroten de kansen van kinderen met een ontwikkelingsachterstand, waarbij het taalonderwijs centraal staat. Kinderen moeten zoveel mogelijk zonder achterstand aan het basisonderwijs beginnen.

In de afgelopen jaren hebben we een uitgebreide zorgstructuur opgebouwd rondom de scholen met zorgadviesteams, schuldhulpverlening en schoolmaatschappelijk werk. Deze bestuursperiode herbezinnen we ons op onze rol en op de samenwerking met de schoolbesturen. We constateren dat we als gemeente taken uitvoeren die primair tot de verantwoordelijkheid van de scholen horen. We blijven de scholen wel ondersteunen op deze onderwerpen maar meer projectmatig, in opstart- of overgangssituaties en met een koppeling aan prestaties.

We gaan door met de ontwikkeling van brede scholen, waarbij we de samenwerking op wijkniveau breed inzetten en zoveel mogelijk voorzieningen willen bundelen. Naast sport blijven we daar ook de cultuur- en zorgsector bij betrekken. In de strijd tegen het voortijdig schoolverlaten vragen we een actieve opstelling van de scholen, in het bijzonder van het ROC. In dit kader past voortzetting van de ondersteuning van het Flexcollege.

Vorig jaar zijn de basisscholen in Nijmegen gestart met het centraal aanmeldpunt voor het basisonderwijs. Belangrijke randvoorwaarde voor de gemeentelijke ondersteuning van de centrale aanmelding is dat het basisonderwijs een aantrekkelijk, kwalitatief goed en passend aanbod biedt aan ouders en kinderen. Hoewel in 2010 slechts een klein percentage van de ouders niet de school van hun eerste voorkeur kreeg toegewezen, vraagt het systeem om een brede evaluatie, vooral op het punt van de keuzevrijheid van ouders. Die keuzevrijheid beschouwen we als een groot goed. Daarom evalueren we in 2011 samen met de schoolbesturen de centrale aanmelding in het basisonderwijs.

We verbeteren de kwaliteit van het leerlingenvervoer door de invoering van een onafhankelijke klachtenprocedure, aanscherping van contractbeheer, BSO vervoer en extra begeleiding voor kwetsbare leerlingen tijdens de rit. We houden rekening met een onvermijdelijke stijging van het budget met € 1,5 ton.

Kinderopvang en peuterspeelzalen brengen we onder in het programma Onderwijs. Deze koerswijziging sluit goed aan bij de landelijke ontwikkelingen om de regelgeving te harmoniseren voor kinderopvang, peuterspeelzalen en voor- en vroegschoolse educatie, waaronder de financiële tegemoetkoming aan ouders. Doel van het koppelen van kinderopvang en peuterspeelzalen aan het programma onderwijs is het verbeteren van de aansluiting op het eerste jaar van de basisschool.

Meer dan in het verleden doen we een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen en de ouders. Met de peuterspeelzalen bereiken we veel en diverse kinderen. Dat willen we zoveel mogelijk in stand houden, zeker voor de zogenaamde niveau 2 en 3 kinderen. Maar omdat het groot stedenbeleid ophoudt, hebben we te maken met een groot financieel tekort op de peuterspeelzalen. Tegelijkertijd zien we dat veel ouders die nu gebruik maken van de peuterspeelzalen, vallen onder de Wet Kinderopvang. We gaan de komende jaren de financiering van de peuterspeelzalen ombuigen naar de Wet Kinderopvang. Daarmee kunnen we een bezuiniging realiseren die oploopt naar € 6 ton in 2014 en kunnen de voorzieningen voor alle kinderen beschikbaar blijven.

Daarnaast willen we de pedagogische aanpak van de peuterspeelzalen, de zogenaamde voorschoolse en vroegtijdige educatie (VVE), ook gaan verbreden naar de kinderdagverblijven met de rijksmiddelen die we daarvoor krijgen. Ook de private kinderdagverblijven worden onze partner voor het peuterspeelzaalwerk. Voor kinderopvang op grond van sociaal medische indicatie hanteren we nu ruime criteria. We gaan terug naar het niveau dat de wet ons voorschrijft. Dat levert een besparing van € 1 ton op.

Met de schoolbesturen streven wij naar kwalitatieve verbetering van de schoolgebouwen in het kader van de doordecentralisatie onderwijshuisvesting. De doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting is nog niet gerealiseerd voor het Citadellecollege in Nijmegen Noord en de scholen voor speciaal onderwijs Kristallis en Tarcisus. In deze bestuursperiode stellen we eenmalig € 2 miljoen beschikbaar als maatwerkbudget voor de doordecentralisatie van deze scholen. Daarnaast ondersteunen we de realisatie van een VMBO-school in de Lindenholt.

In de komende periode zal het vergroten van efficiency in het programma onderwijs tot een besparing van € 0,5 miljoen leiden. Deze besparing investeren we echter weer opnieuw in het onderwijsbeleid en vooral in de genoemde speerpunten.

Cultuur

Cultuur heeft een belangrijke maatschappelijke en economische functie. Culturele activiteiten dragen bij aan versterking van de leefbaarheid. Een stad met een bruisend cultureel klimaat trekt bezoekers aan en cultuur in volle breedte is een belangrijke vestigingsfactor voor werknemers en bedrijven. Daarom blijven we inzet-

ten op een breed en actief cultuurbeleid. We zoeken de vernieuwing in het aanscherpen van doelstellingen, in het stimuleren van marktwerking en waar mogelijk in herstructurering. Geld dat hiermee vrijkomt, investeren we opnieuw in cultuur, ter versterking van een bestaand speerpunt of voor nieuw beleid. Daarnaast maken we extra € 1 miljoen structureel vrij voor het cultuurbeleid, om bestaande knelpunten op te lossen en om nieuwe initiatieven te kunnen ondersteunen, zoals een artist in residenceformule in het Besiendershuys, filmfestival Go Short, culturele programmering in het open luchttheater, stimulering van cultuurparticipatie in Dukenburg en Lindenholt.

We geven definitief groen licht aan Doornroosje op de voormalige TPG-locatie bij het station. De exploitatie-effecten lossen we op binnen de beschikbare ruimte.

De Mensec beschouwen we als een belangrijke bouwsteen van de culturele basisinfrastructuur van de stad. Daarom kan een deel van de extra ruimte ingezet worden om het bestaande exploitatietekort weg te nemen. In deze bestuursperiode verbinden we hieraan de opdracht om het verdienend vermogen te versterken, om ruimte te creëren om de kwaliteit van de programmering te verbeteren. We ondersteunen het voorstel om de Mensec NV om te zetten naar een stichting.

De subsidie voor de lokale omroep Nijmegen 1 baseren we op de norm van de VNG.

We onderzoeken of marktwerking een bijdrage kan leveren aan de verhoging van de kwaliteit van cultuureducatie op de openwijkscholen. Naast de Lindenberg en Grote Broer moeten ook andere partijen de kans krijgen producten aan scholen aan te bieden. Het uitgangspunt is dat alle scholen zelf kiezen bij wie ze cultuureducatie inkopen.

De Openbare Bibliotheek willen we moderniseren en toekomstbestendig maken, waarbij de kwaliteit voorop staat. In overleg met de bibliotheek en de scholen willen we het aanbod verbreden en de aansluiting en samenwerking zoeken met andere voorzieningen. We koersen op een beperkt aantal grotere filialen met bredere functies in de stad, zoals de Mariënborg en Zwanenveld. Randvoorwaarde is dat bibliotheekfuncties voor de wijken bereikbaar blijven. Om dit te realiseren kijken we naar de mogelijkheden om een beperkte bibliotheekfunctie onder te brengen bij het (basis)onderwijs of wijkcentra. We geven deze operatie een bezuinigingstaakstelling mee van € 0,6 miljoen vanaf 2014.

Deze bestuursperiode ondersteunen we culturele evenementen die zich specifiek richten op de vier periodes van onze geschiedenis waarmee we ons als oudste stad van Nederland profileren; Romeinen, Middeleeuwen, Vrede van Nijmegen, Tweede Wereldoorlog. De extra middelen die we voor cultuur uittrekken zetten we de komende jaren selectief in rond deze periodes van onze stadsgeschiedenis, cultuureducatie in het middelbaar onderwijs en voor het versterken van het culturele productieklimaat.

BETAALBAAR NIJMEGEN

De economische crisis trekt diepe sporen in de overheidsfinanciën. Dit dwingt tot een heroverweging van onze maatschappelijke rol, het gemeentelijke takenpakket en de wijze waarop we die taken uitvoeren. Noodzakelijke keuzes gaan we niet uit de weg, bezuinigingen zijn onvermijdelijk. Tegelijkertijd biedt dit ook kansen. We kijken kritisch naar de eigen gemeentelijke organisatie en herijken de relatie tussen overheid, burgers, instellingen en bedrijven in de stad.

We gaan uit van een door het Rijk opgelegde bezuiniging die oploopt tot structureel € 14 miljoen in 2014. Daarnaast trekken we € 8,5 miljoen uit voor nieuw beleid. Dit levert een totale bezuinigingsopgave op die oploopt tot ruim € 22 miljoen in 2014.

Er is niet gekozen voor de kaasschaafmethode. Per programma is gekeken of doelen efficiënter bereikt zouden kunnen worden.

Een solide sluitende begroting is uitgangspunt geweest. Een harde eis is ook dat we binnen de bandbreedtes van de saldierves blijven. Dit vraagt om strakke begrotingsspelregels.

Lokale lasten

Vanuit onze visie op een duurzaam, sociaal en economisch sterk Nijmegen streven we naar een redelijke verdeling van lokale lasten tussen burgers en bedrijven. De verhouding met de gemiddelde lokale lasten in Nederland speelt daarbij een rol, net als het principe “de gebruiker betaalt” en het uitgangspunt dat de sterkste schouders zwaarder belast kunnen worden.

Voor de woonlasten van de burger kijken we naar OZB, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing samen. We constateren dat de lastendruk gemiddeld is, door de combinatie van een hoog OZB-tarief, een zeer lage Afvalstoffenheffing en een gemiddeld riooltarief.

Omdat het OZB-tarief voor woningen landelijk al aan de top staat, schrappen we de stijging van het tarief die al in de begroting 2011 is verwerkt.

Voor de Afvalstoffenheffing vergroten we de kostendekkendheid. In de begroting is voor de jaren 2011, 2012 en 2013 al een stijging voorzien, in verband met de geleidelijke afloop van de compensatievergoeding voor de afschaffing van de OZB voor gebruikers in het gemeentefonds. In 2013 en 2014 voegen we daar een bescheiden stijging van tweemaal € 4 ton aan toe. De kostendekkendheid van de Afvalstoffenheffing neemt daardoor toe tot bijna 50%. Ook dan blijven we voor huurders de goedkoopste gemeente.

Het principe van “de gebruiker betaalt” zou door een andere manier van heffen van het riooltarief beter tot zijn recht kunnen komen. De uitvoeringskosten van zo’n andere manier van heffen, de perceptiekosten, zouden echter vele malen hoger zijn dan nu het geval is, wat tot een stijging van de Rioolheffing zou leiden. De praktische nadelen daarvan wegen niet op tegen de principiële voordelen: we streven niet naar verandering in de heffingsgrondslag voor de Rioolheffing.

Voor de bedrijven bestaan de “woon”lasten uit de OZB voor eigenaren en voor gebruikers van niet-woningen en uit de Rioolheffing. Ook voor bedrijven zijn de nadelen van een andere heffingsgrondslag voor de Rioolheffing groter dan de voordelen.

De hoogte van de lasten voor bedrijven wordt vooral bepaald door de OZB en de Nijmeegse OZB-tarieven voor bedrijven zijn landelijk bijzonder hoog. Voor eigenaren is het Nijmeegse tarief het hoogste van Nederland en voor gebruikers staat Nijmegen op de tweede plaats. De hoge lasten voor bedrijven passen niet bij het imago van Nijmegen als economisch sterke stad. Het zet ons op achterstand bij het werven van nieuwe bedrijven.

Daarom zetten we in op een verlaging van de OZB-tarieven voor bedrijven. We schrappen de stijging van het tarief die al in de begroting 2011 is verwerkt. Daarnaast zetten we structureel € 5 ton uit het Ondernemersfonds in voor tariefsverlaging. En we verlagen de komende vier jaar de OZB voor bedrijven elk jaar met ruim € 6 ton. Daarmee zijn we in 2014 niet meer de duurste stad van Nederland voor ondernemers. Bij tegenvallende financiële resultaten en bij de nieuwe rijksbezuinigingen maken we een integrale afweging tussen de hoogte van de lokale lasten en verdere bezuinigingen.

Bezuinigingen

De economische crisis en onze ambities voor een duurzame toekomst vragen om een heroverweging van onze maatschappelijke rol, het bestaande brede gemeentelijke takenpakket en de huidige werkwijzen en werkvormen. Noodzakelijke keuzes gaan we niet uit de weg. Bezuinigingen zijn onvermijdelijk.

Wij kiezen hierin voor sociaal beleid: sociaal zwakkeren worden ontzien. We kiezen voor een duurzaam beleid: duurzame activiteiten worden ontzien. We kiezen voor een economisch sterke stad met groei en behoud van werkgelegenheid worden ontzien. Tot slot kiezen we ook voor vernieuwing door de zelfredzaamheid van mensen en organisaties te bevorderen.

We realiseren besparingen van € 9,7 miljoen in 2011 tot € 22,7 miljoen structureel per jaar in 2014. Hieronder geven we een totaal overzicht. Daarna lichten we de onderdelen toe.

Bedragen x € 1 miljoen

	2011	2012	2013	2014
1 Vernieuwing uitvoering programma's	0,9	1,3	2,1	2,9
2 Reductie taken binnen programma's	3,7	5,9	7,1	8,7
3 Verlagen organisatiekosten gemeente	5,1	7,2	9,1	11,1
Totaal	9,7	14,4	18,3	22,7

1. Vernieuwing in de uitvoering van de programma's

In deze coalitieperiode willen we vernieuwing doorvoeren in de gemeentelijke uitvoering en in onze regiefunctie: zelf doen we ons werk met optimaal resultaat voor burgers en bedrijven tegen zo laag mogelijke kosten en we prikkelen organisaties die in onze opdracht werken om datzelfde te doen. Door digitalisering, deregulering, minder bureaucratie en werken vanuit klantperspectief in onze uitvoerende processen, in combinatie met heldere doelen en taken, laten we vernieuwing en besparing hand in hand gaan. Bovendien maken we het makkelijker voor Nijmeegse burgers en bedrijven. We zorgen voor heldere en slagvaardige aansturing van complexe processen, zoals grote projecten en gebiedsgericht werken. Met ingang van 2011 realiseren we hiermee een structurele besparing die oploopt tot € 1,6 miljoen per jaar in 2014.

We nodigen de grote, meerjarig gesubsidieerde instellingen zoals Tandem, NIM, Swon, GGD, Interlokaal en Kion uit om te laten zien, hoe ze dit maatschappelijk resultaat gaan behalen. Met resultaatgericht subsidiëren bevorderen we de samenwerking tussen instellingen en het effectief oplossen van maatschappelijke vraagstukken in onze stad. Zo zetten we subsidies doelgericht in en gaan we versnippering tegen. We beogen de kwaliteit van dienstverlening en producten voor doelgroepen te vergroten. Daarmee bereiken we een beter resultaat voor kwetsbare burgers voor minder geld. We realiseren een besparing van € 1 miljoen structureel in 2014. De maatschappelijke opvang ontzien we in deze operatie, omdat op dit terrein al forse bezuinigingen plaatsvinden.

Op de korte termijn zien we een aantal concrete mogelijkheden om effectiever en efficiënter te werken. Door bepaalde activiteiten, programma's en adviesorganen slim te combineren of anders te organiseren, verhogen we de kwaliteit en kunnen we € 0,3 miljoen bezuinigen.

Innovatie maakt besparingen mogelijk, maar ontwikkeling van nieuwe werkwijzen vraagt tijd en kost geld. We reserveren éénmalig € 1,5 miljoen in een innovatiefonds voor vernieuwing in de gemeentelijke organisatie en in de stad. Op basis van 'businesscases' kan vanuit de gemeentelijke organisatie en vanuit gesubsidieerde instellingen een beroep op dit budget worden gedaan, gericht op het realiseren van structurele besparingen.

Bedragen x € 1 miljoen

	2011	2012	2013	2014
1.1 Vernieuwing van de (eigen) gemeentelijke uitvoering o.a. Zorg en Inkomen, Publieksdiensten, Vergunningverlening, Handhaving en Toezicht.	0,3	0,6	1,1	1,6
1.2 Vernieuwing van de beleidsuitvoering via meerjarig gesubsidieerde instellingen (totaal subsidiestroom 2009 € 24,5 miljoen)	0,3	0,4	0,7	1,0

1.3	Korte termijn overige efficiencymaatregelen Combinatiefunctie markt- en havenmeester Herijking evenementenbeleid Eén gemeentelijke adviesfunctie Samenvoeging programma's Jeugd, Integratie en Emancipatie	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal		0,9	1,3	2,1	2,9

2. Reductie taken binnen programma's

Met het oog op onze doelstellingen van een duurzame, sociale en economisch sterke stad hebben wij onze taken kritisch beoordeeld en afgewogen. Afbouw van taken is noodzakelijk. In onze heroverweging zijn onze doelstellingen leidend: we zijn kritisch in onze eigen rol, we bouwen op de brede en gedeelde verantwoordelijkheid in de samenleving waarbij wij onze wettelijke taken waar maken. We ontzien sociaal zwakkeren. We behouden de economische kracht en werkgelegenheid.

Volgens deze uitgangspunten kiezen we binnen de huidige programma's voor een reductie van de volgende taken:

	2011	2012	2013	2014
Bedragen x € 1 miljoen				
Onderwijs:				
Taakstellende vermindering bovenwettelijke taken	0,3	0,5	0,5	0,5
Doelgroepenbeleid peuterspeelzaalwerk		0,2	0,4	0,6
Aanscherpen criteria kinderopvang Sociaal Medische Indicatie (SMI)	0,1	0,1	0,1	0,1
Sport:				
Taakstellende vermindering bovenwettelijke taken waarbij doelgroepen worden ontzien.	0,3	0,5	0,5	0,5
Groen en Water:				
Verminderen beleidscapaciteit	0,04	0,04	0,04	0,04
Vermindering groene allure binnenstad	0,1	0,1	0,1	0,1
Beheer en onderhoud Heumensoord ivm verkoop	0,1	0,1	0,1	0,1
Economie:				
Verhoging lig- en overslaggelden	0,1	0,1	0,1	0,1
Verhogen marktgeld		0,03	0,03	0,03
Ruimte en Bouwen:				
Leges postzegelplannen	0,2	0,2	0,2	0,2
Veiligheid:				
Schrappen (intern) compensatiebudget incidenten	0,1	0,1	0,1	0,1
Citymarketing en Externe Betrekkingen				
Vermindering ambtelijke capaciteit Stedenbanden	0,05	0,08	0,1	0,1
Wijken:				
Invoering budgetplafond wijkspeluinen op niveau 2009	0,2	0,2	0,2	0,2
Verlaging flexibel wijkbudget	0,2	0,2	0,2	0,2
Bezuiniging wijkposten		0,07	0,1	0,1
Openbare ruimte:				
Taakstellende verlaging beheers- en onderhoudsniveau	0,6	1,2	1,8	2,4

Werk en Inkomen:				
Verlaging gemeentelijke bijdrage Breed	1,0	1,0	1,0	1,0
Grondbeleid				
Research en Developmentkosten tlv planexploitaties	0,2	0,2	0,2	0,2
Cultuur:				
Vernieuwing bibliotheekconcept				0,6
Beëindigen CBKN	0,1	0,1	0,1	0,1
Integreren cultuurbudget Waalsprong in stedelijk budget	0,1	0,1	0,1	0,1
Zorg en Welzijn:				
Inkomensafhankelijk maken deel individuele voorzieningen WMO		0,6	0,8	1,0
Afbouwen subsidie Unitas	0,05	0,08	0,1	0,1
Verlaging zorgtaken schoolmaatschappelijk werk	0,05	0,1	0,1	0,1
Vermindering bovenwettelijke taken aanbodgerichte opvoedingsondersteuning	0,05	0,2	0,2	0,2
Totaal	3,7	5,9	7,1	8,7

Dit overzicht is exclusief de voorgenomen kostenbesparingen Werk en Inkomen. Deze worden rechtstreeks verrekend met het saldo op het programma Werk en Inkomen en de bestemmingsreserve Wet Werk en Bijstand.

3. Verlagen organisatiekosten gemeente

Onze ambities stellen hoge eisen aan de professionaliteit van de gemeentelijke organisatie: een organisatie die effectief, efficiënt, transparant, toegankelijk en aanspreekbaar functioneert. Een overheid die zich richt op haar kerntaken heeft kwalitatief hoogwaardige medewerkers nodig om de rol van regisseur in beleid en uitvoering naar behoren te kunnen vervullen. We 'bouwen en onderhouden' de stad met behulp van onze medewerkers. Zij vormen het 'kapitaal' van onze organisatie. Vaste medewerkers vormen de kern. Inhuur blijft vooral nodig voor specialismen en piekbelasting. We blijven investeren in onze medewerkers, onder andere door een eigentijds, leeftijdsbewust personeelsbeleid. We zijn kritisch op de omvang van onze organisatie en treden slagvaardig op. We zoeken synergie in een goede samenwerking met onze partners.

Vanuit deze visie kiezen wij ervoor om de inhuur van personeel de komende jaren af te bouwen. We doen dat onder andere door een vergaande professionalisering van de inkoop en aansturing van inhuurkrachten. We scherpen de criteria aan om tot inhuur van personeel over te kunnen gaan.

De hierboven genoemde vermindering van taken maakt ook een verkleining van de ondersteunende functies mogelijk. Wij gaan hierbij uit van 20% kostenvermindering gerelateerd aan de afbouw van taken in de programma's.

We ontwikkelen de organisatie de komende jaren door, waarmee we efficiency en effectiviteit verder verhogen. We brengen scherpere aan in de ordening van de lijntaken en de programmasturing, die de afgelopen jaren succesvol is ontwikkeld en nu goed functioneert. We evalueren de hoofdstructuur van de organisatie en bezien opnieuw kritisch de span-of-control van leidinggevenden door de groei en de aanpassingen in de organisatie in de afgelopen jaren. Door benutting van ICT herontwerpen we werkprocessen.

Voor al deze maatregelen leggen wij een taakstellende besparing op aan de organisatie, die oploopt tot € 1 miljoen structureel vanaf 2013.

In onze ramingen gaan wij uit van een 0 % groei van de lonen. Een nieuwe doorrekening van de kosten van het functioneel leeftijdsontslag (FLO) bij de Brandweer laat zien dat we met lagere bedragen kunnen volstaan.

Bovenop de lopende bezuinigingsopgaven van € 5 miljoen met ingang van 2012 realiseren we hiermee een totale kostenreductie op het gemeentelijke apparaat van € 11,1 miljoen per jaar structureel.

		Bedragen x € 1 miljoen			
		2011	2012	2013	2014
1	30 % vermindering inhuur tov 2009	2,0	3,0	4,0	5,0
2	20 % vermindering overhead/ondersteunende functies in relatie tot reductie taken programma's	0,4	0,8	1,1	1,5
3	Taakstelling doorontwikkeling organisatie	0,4	0,7	1,0	1,0
4	0% groei lonen	2,1	2,6	2,5	2,5
5	Bijstelling raming FLO Brandweer op basis van werkelijke kosten	0,2	0,1	0,5	1,1
Totaal		5,1	7,2	9,1	11,1

Financieel beeld

Hieronder zetten we de financiële gevolgen van dit coalitieakkoord op een rij. We geven eerst het totaalbeeld. Daarna volgt een korte toelichting op enkele onderdelen die nog niet eerder aan bod kwamen.

Voor een goed begrip merken we op dat een minteken betekent dat het bedrag een nadeel oplevert voor het begrotingssaldo. Dat kan slaan op een lagere inkomst of op een hogere uitgave. Omgekeerd duidt een positief bedrag op een voordeel voor het begrotingssaldo.

De laatste regel laat het uiteindelijke effect zien van de wegvallende inkomsten uit rijksbezuinigingen, de hogere lasten voor het nieuw beleid en de bezuinigingstaakstellingen. Dat resultaat is in de eerste jaren positief. In het laatste jaar houden de extra baten en de extra lasten elkaar vrijwel in evenwicht.

	2011	2012	2013	2014
Totaal bezuinigingen rijk	-	-4,7	-9,4	-14,1
Totaal woonlasten	-1,2	-1,7	-1,8	-2,1
Werk & Inkomen	-3,0	-3,0	-3,0	-2,0
Klimaat verlichting (10 jaar)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Klimaat subsidies isolatie, zonnecellen	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Ruimte voor cultuur	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Ruimte voor onderwijs	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
citymarketing	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
onderhoud stadsbrug	-	-	-	-0,5
medische heroïnebehandeling	-	-	-	-0,4
verkeerskundig beheer verkeersregelinstallaties	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
overige knelpunten exploitatie	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
Totaal nieuw beleid	-7,6	-8,1	-8,3	-8,5
Totaal rijksbezuinigingen+nieuw beleid	-7,6	-12,8	-17,7	-22,6
Vernieuwing uitvoering programma's	0,9	1,3	2,1	2,9
Reductie taken binnen programma's	3,7	5,9	7,1	8,7

Verlagen organisatiekosten gemeente	5,1	7,2	9,1	11,1
Innovatiefonds	-0,8	-0,8	-	-
Totaal Bezuinigingen	8,9	13,7	18,3	22,7
Effect begrotingssaldo	1,4	0,9	0,6	0,1

Om de bezuinigingen van het Rijk in te schatten hebben wij aansluiting gezocht bij de eerdere raming van de effecten van de rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds. Deze raming maakte deel uit van het voorlichtingsmateriaal voor de nieuwe Raad. In vergelijking met die raming houden we nu rekening met een iets hoger bedrag. Daarmee houden we gelijke tred met de ambtelijke werkgroep Openbaar bestuur van het Rijk, die via een iets andere benadering tot een wat hogere bezuiniging op het Gemeentefonds komt.

Met eventuele rijksbezuinigingen op doeluitkeringen houden wij in dit financiële beeld geen rekening. Ons uitgangspunt is dat de effecten van dergelijke ingrepen van het Rijk in de eerste plaats binnen de betreffende programma's worden opgevangen. Als dat niet mogelijk is of als de gevolgen daarvan niet acceptabel zijn, zullen we een nieuwe afweging binnen de totale begroting maken, waarbij de uitgangspunten in dit akkoord leidend zullen zijn.

We willen benadrukken dat het nog steeds bijzonder onzeker is welke bezuinigingen het Rijk gaat doorvoeren, welk tempo daarbij wordt gehanteerd en welk effect dat uiteindelijk op onze begroting zal hebben.

De onderdelen van het nieuwe beleid zijn alle in de voorgaande paragrafen aan de orde geweest. Alleen de 'overige knelpunten exploitatie' verdienen nog enige toelichting. In de lopende begroting zijn knelpunten onderkend rond de exploitatie van het nieuwe voorzieningshart Waterkwartier, het onderhoud van Bijsterhuizen, het leerlingenvervoer, de afwikkeling van de decentralisatie onderwijshuisvesting en het afsluiten van parkeergarages tijdens de vierdaagsefeesten. In het financiële beeld hebben wij ruimte gereserveerd van uiteindelijk € 6 ton, om deze knelpunten op te kunnen vangen.

Eenmalige middelen

In dit coalitieakkoord hebben we op een aantal onderdelen eenmalige middelen ingezet. Daarvoor reserveren we ruimte in de Saldireserve, die op basis van concrete voorstellen bij raadsbesluit beschikbaar gesteld kan worden. Hieronder zetten we ze op een rij, waarbij we een aanname hebben gedaan over het jaar van besluitvorming.

De stand van de Saldireserve bedraagt in 2014 bijna € 31 miljoen, rekening houdend met de eerdere Raadsbesluiten over reserveringen en met het verwachte rekeningresultaat 2009 ná tweede winstbestemming. In totaal stellen we voor een bedrag van € 10,9 miljoen voor eenmalige inzet te reserveren. Daarmee komt de Saldireserve in 2014 uit op ruim € 20 miljoen, wat overeenkomt met de geldende ondergrens van € 120 per inwoner.

	2010	2011	2012	2013	2014
afkoop NEC verwerving Eendracht	-2,5				
Natuurcentrum eenmalig				-1,5	
Verkoop Heumensoord		pm			
Groen voor groen		pm			
Bijdrage warmtenet		-5,0			
Ruimte voor onderwijshuisvesting			-1,0	-1,0	
Maximering Wmo-reserve op 10%		1,5			
Aanpassen bushaltes		-0,5	-0,5		
Toegankelijkheid gebouwen		-0,4			
Totaal eenmalige middelen	-2,5	-4,4	-1,5	-2,5	-10,9

Het financiële beeld in de vorige paragraaf laat in de eerste drie jaar een structurele ruimte zien van in totaal ongeveer € 3 miljoen. Die hebben we in de verwachte stand van de Saldireserve niet meegeteld.

Investerings

In de laatste stadsbegroting heeft de Raad opdracht gegeven een nieuwe investeringssystematiek te ontwikkelen, om een realistische investeringsplanning mogelijk te maken. Zo'n nieuwe systematiek hebben we inderdaad aangereikt gekregen. Om deze systematiek in te kunnen voeren, hebben wij een drietal maatregelen opgenomen in dit akkoord.

In de eerste plaats maken we onderscheid tussen grotere investeringsprojecten en jaarlijkse bulkkredieten. Die grotere investeringsprojecten zetten we opnieuw in de planning, waarbij we onderscheid maken tussen een onderzoeksfase, waarin nog geen investeringsbudget nodig is, een voorbereidingsfase, waarvoor een voorbereidingskrediet beschikbaar wordt gesteld, en een realisatiefase, waarin het investeringsbudget echt wordt uitgegeven.

Door een dergelijke planning zijn we in staat de investeringsprojecten uit het Investeringsplan 2010-2013 veel gelijkmatiger over de jaren te spreiden, waardoor de planning in alle jaren een haalbare omvang krijgt. In 2014 kan dan nog nieuwe investeringsruimte van ongeveer € 9 miljoen worden ingevuld. Wij kiezen ervoor nu geen invulling te geven aan deze investeringsruimte maar het nieuwe College opdracht te geven in de Perspectiefnota 2011 met een uitgewerkte nieuwe planning te komen, inclusief de inzet voor de beschikbare ruimte voor de doelen van dit coalitieakkoord.

In de tweede plaats hevelen we zoveel mogelijk bulkkredieten over naar de exploitatie. Voor investeringen met economisch nut - alles wat verhandelbaar is of geld opbrengt - zijn we verplicht jaarlijks af te schrijven over de levensduur van de investering. De overige investeringen, zogeheten investeringen met maatschappelijk nut, mogen in een keer ten laste van de exploitatie worden gebracht.

In de laatste Stadsbegroting werd voorgesteld de bulkkredieten voor wegen en verlichting in het programma Openbare ruimte te schrappen en de gerealiseerde investeringen in het programma in een keer af te boeken ten laste van de Nuon-reserve. De vrijvallende rentelasten van de afgeboekte investeringen zorgt dat het verlies van de rentebaten op de reserve in de begroting wordt opgevangen. De vrijvallende afschrijvingslasten blijven in de begroting beschikbaar in plaats van de geschrapte bulkkredieten.

Wij passen deze systematiek nu toe op alle bulkkredieten c.q. investeringen met maatschappelijk nut. De totale Nuon-reserve van € 58 miljoen is toereikend om alle gerealiseerde investeringen af te boeken voor sport- en speelplekken, voor wegen en verlichting in de openbare ruimte, voor openbaar vervoer, fiets en verkeersveiligheid en voor groen en de bijbehorende bulkkredieten om te zetten in exploitatiebudgetten. Zoals gezegd kunnen de rentelasten van de afgeboekte investeringen weggestreept worden tegen de vervallen renteopbrengsten van de reserve. De afschrijvingslasten in de betreffende programma's zijn voldoende om het wegvallen van de bulkkredieten op te vangen en om binnen de exploitatie te "sparen" voor grotere uitgaven. Voorwaarde voor dat laatste zijn concrete meerjarenprogramma's, waaruit blijkt waarvoor die gespaarde ruimte wordt ingezet.

Van de bulkkredieten met maatschappelijk nut blijven alleen de jaarlijkse kredieten voor woonomgevingsverbetering bestaan binnen het investeringsplan, omdat de Nuon-reserve niet voldoende groot is om de bijbehorende investeringen in een keer af te boeken.

Het derde onderdeel van deze operatie betreft de kapitaallasten en in het bijzonder de stelpost onderuitputting van € 3,5 miljoen structureel. Uit de cijfers van de rekening 2009 en de ramingen van de kapitaallasten voor de komende jaren blijkt dat de stelpost bij het huidige investeringsbeleid niet gerealiseerd zou worden, tenzij het investeringsvolume sterk zou worden verlaagd.

De nieuwe planning, met de betere spreiding van projecten over de jaren, heeft een positief effect op de hoogte van de kapitaallasten in de begroting. Ook het omzetten van bulkkredieten in exploitatiebudgetten heeft een gunstig effect op de kapitaallasten in de begroting. Voegen we daarbij de structurele voeding van de Reserve Strategische Investerings van € 0,75 miljoen, dan kunnen we bijna de helft van de stelpost onderuitputting structureel wegstrepen tegen lagere kapitaallasten in de begroting. Het restant van € 1,8 miljoen vervangen we door een algemene stelpost die vooruitloopt op een positief rekeningresultaat.

Voor de voeding van de Reserve Strategische Investerings vallen we terug op de vroegere systematiek: niet bestede kapitaallasten worden bij een positief rekeningresultaat aan de reserve toegevoegd. Omdat het kapitaallastenniveau in de begroting stabiel wordt gehouden, terwijl de kapitaallasten feitelijk van jaar tot jaar schommelingen vertonen, blijft er, ook bij een optimale realisatie, voldoende voeding van de Reserve Strategische Investerings over.

Financiële spelregels

Het financieel-economisch klimaat van de komende jaren vraagt om een stringent begrotingsbeleid. Aanvullend op geldende wet- en regelgeving in Gemeentewet, Besluit Begroting en Verantwoording en Financiële verordening nemen wij hiervoor afspraken op, die sturend zijn voor het financieel beleid en uitvoering in de komende jaren.

1. Structureel sluitende begroting

De meerjarenbegroting moet structureel sluitend zijn. Het laatste jaar van de vier jaarschijven is altijd structureel sluitend. Tekorten in de voorliggende jaren worden slechts bij hoge uitzondering gedekt uit reserves of lastenverzwaringen.

2. Behoedzame en reële ramingen

Bij het begroten gaan we uit van een behoedzame en reële ramingen.

De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de septembercirculaire van het voorafgaande jaar. Tussentijdse mutaties in de hoogte van de algemene uitkering verrekenen wij incidenteel met het begrotingssaldo en waar nodig de saldireserve.

Voor de algemene uitkering houden we rekening met oplopende kortingen met ingang van 2012 als gevolg van rijksbezuinigingen.

Bijstelling van specifieke, incidentele geldstromen van rijk of provincie verrekenen wij direct met de specifieke, incidentele uitgaven die hier tegenover staan.

Technisch uitgangspunt blijft dat we gemeentelijke baten en lasten jaarlijks indexeren op basis van de gemiddelde kostenontwikkeling. Voorstellen voor een andere indexering gaan vergezeld van aanvullende dekkingsoorstellen. We onderzoeken of een andere wijze van indexeren, bijvoorbeeld op basis van inflatie, mogelijk is.

3. Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Tegenover structurele uitgaven kunnen geen incidentele inkomsten of incidentele meevallers staan. Uit de post Onvoorzien worden géén structurele uitgaven gedaan.

4. Tegenvallers binnen programma's opvangen

Tegenvallers door hogere lasten of lagere baten dienen door verlaging van lasten binnen programma's te worden opgevangen. De inzet van hogere baten wordt integraal afgewogen.

We versterken het inzicht in de kostendekkendheid van gemeentelijke leges en tarieven.

5. Integrale afweging

De Raad weegt wensen voor nieuw beleid tegen elkaar en tegen de beschikbare financiële beleidsruimte af bij de begroting in het najaar. De Perspectiefnota in het voorjaar biedt inzicht in de ontwikkeling van de financiële beleidsruimte en in de wensen voor nieuw beleid. Besluitvorming en inpassing in de begroting vindt plaats bij de begrotingsbehandeling in het najaar.

Via voorjaarsnota, najaarsnota en jaarrekening worden geen besluiten genomen over het uitvoeren van nieuw beleid.

6. Oud voor nieuw

In geval het College of de Raad een voorstel doet om extra geld uit te geven op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet solide dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van externe dekking, moet in het voorstel aangegeven worden welk oud beleid moet worden geschrapt of verminderd. Een beroep op een verwacht positief rekeningsaldo of een waarschijnlijk begrotingsoverschot is geen acceptabele dekking.

7. Investeringskredieten

Investeringskredieten worden beschikbaar gesteld op basis van een deugdelijke voorbereiding. Ten behoeve van een realistische planvorming wordt het verplichte instrument van voorbereidingskredieten ingevoerd. Doorlopende bulkkredieten voor investeringen met maatschappelijk nut in de programma's sport, openbare ruimte, mobiliteit en groen vervallen. Uitgaven worden geraamd in de exploitatie op basis van meerjarige uitvoerings- en onderhoudsprogramma's.

8. Vrijval

Vrijval in investeringen wordt niet in de exploitatiesfeer ingezet. Als een investering niet in het geplande jaar

wordt gerealiseerd, vallen de kapitaallasten incidenteel vrij ten gunste van de exploitatie. Indien het rekeningresultaat daartoe de ruimte biedt, kunnen de vrijvallende kapitaallasten gestort worden in de Reserve Strategische Investerings.

9. Reservepositie

De saldireserve dient ter dekking van de risico's en om incidentele exploitatietekorten op te vangen. Risico's en tekorten binnen de programma's Grondbeleid, Werk & Inkomen en Zorg & Welzijn worden opgevangen ten laste van de gemaximeerde bestemmingsreserves die specifiek voor de uitvoering van deze programma's zijn gevormd, namelijk de Algemene Bedrijfsreserve van het ontwikkelingsbedrijf, de Reserve Wwb en de Reserve Wmo.

De saldireserve beweegt zich tussen € 120 en € 180 per inwoner. Twee keer per jaar - bij jaarrekening en begroting - wordt de noodzakelijke omvang van de saldireserve op basis van een actuele risico-inventarisatie en risicoweging beoordeeld en zo nodig aangepast.

10. Vereenvoudiging begrotings- en verantwoordingsdocumenten

Wij verkennen de mogelijkheden om de bruikbaarheid van de begrotings- en verantwoordingsdocumenten de komende jaren door vereenvoudiging verder te verbeteren. Waarborging van het budgetrecht van de raad is hierin een absolute randvoorwaarde.

